

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Už horizonto pasaulis nesibaigia

2012-08-29

ŽURNALAS: METAI

TEMA: Apie kūrybą ir save

AUTORIUS: Herkus Kunčius

DATA: 2012-08

Už horizonto pasaulis nesibaigia

Herkus Kunčius

Rašytojas Alvydas Šlepikas atsako į Herkaus Kunčiaus klausimus

Mūsų kartai teko gyventi prie komunizmo ir totalitarizmo, šiandien - prie kapitalizmo ir demokratijos. Koks Tavo požiūris į praeitį ir dabartį? Kiek svarbi Tau sovietinė patirtis?

Deja, o gal ir ačiū Dievui, kad teko gyventi sovietmečiu. Todėl dabar už jokių pinigų, jokiomis gražiausiomis kalbomis niekas manęs neįtikins, kad socializmas gali būti gėris. Negali būti jokio socializmo žmogaus veidu, nes tai *lūzerių* ideologija, kuri nori visus suvienodinti, jos adeptai iš anksto manosi žiną, ko vienam ar kitam žmogui reikia. O iš tikrųjų yra nevykėliai, *lūzeriai*, besigviešiantys svetimo gero. Žodžiu - vagys. Jie nori lygybės, tai yra to, kas neįmanoma iš principo. Lygūs gali būti tik skurde - tiek materialiniame, tiek ir dvasiniame. Žmonės nėra ir niekada nebus lygūs, vienodi, o norint sulyginti, kad visi turėtų tiek pat, reikia tiesiog atimti iš tų, kurie turi daugiau. Tinginys, nevykėlis visada turės mažiau. Darbštus, talentingas turės daugiau, todėl iš jo reikia atimti. Visa kairioji ideologija pagrįsta vienintele idėja: kas tavo - tas mano. Tau leidus pacituosiu garsų rusų disidentą Aleksandrą Podrabineką, kurio mintims pritariu, ir kuris žino, apie ką kalba, nes socialistinės grožybės patyrė ne tik tokiu būdu kaip mes, bet ir kalėjimuose, tremtyse. Tai citata iš jo teksto, paskelbto tinklalapyje „Grani.ru“. Tekstas vadinasi „Socialistinio periodo parkas“. „Socializmas neišgydomas. Negalima jo reformuoti, pagerinti, suteikti jam žmogiško veido. Jis vis tiek liks tas pats monstras, ryjantis laisvę, iniciatyvą ir žmogiškąją savigarbą. Jį galima tik išrauti, ir patartina - su šaknimis, nes kitaip jis tarytum blogiausia piktžolė vėl atžels ir vėl kels grėsmę visuomenei. Tie, kurie eilinį kartą kala mums neblėstančią idėją apie amžinąją *veltui* (*chaliava*), skirtą visiems, ir apie paternalistinę valdžią išrinktiesiems, tikisi, kad istorinė žmonių atmintis yra labai trumpa. Ir jie turi pagrindo

to tikėtis. Naujosios kartos neprisimena realaus socializmo košmarų, nemėgsta skaityti apie tokius dalykus, o dėl žmogiškosios prigimties yra linkę susigundyti nemokamu sūriu. Bet kad tas sūris padėtas spąstuose, suprantama, sužinos tik tada, kai jau bus per vėlu.“

Suprantu ir pritariu A. Podrabinekui. Visi matome, kaip visokios *naujosios kairės* organizacijos bando kimšti žmonėms į galvas suplėkusias, lavonų kvapu persmelktas idėjas.

Gerai nors tiek, kad Algirdą Paleckį teismas vis dėlto pripažino kaltu.

Man sovietinė patirtis svarbi, nes aš bijau dėl savo vaikų, dėl pasaulio, kuriame jie gyvens. Kiekvieną akimirką socializmo vis daugiau. Todėl manau, kad mano, ir kaip rašytojo, viena iš pareigų apsaugoti dabartį nuo praeities pasikartojimo.

Ar svarbu, Tavo manymu, menininkui ne iš nuogirdų, o empiriškai išgyventi būsimo kūrinio temą? O galbūt tereikia tik vaizduotės, norint, kad gimtu, pavadinkime, literatūra?

Aš paklauskiau šiek tiek kitaip: o ar įmanoma vaizduotė be empirinės patirties? Ir jeigu įmanoma, tai ar tos vaizduotės sukurti vaizdiniai kam nors įdomūs? Ar dažnu atveju „grynosios“ vaizduotės sukurta literatūra nėra tik svetimos patirties atrajojimas? Kiek daug beviltiškos, neįdomios fantastinės literatūros, kurią kartais paskaitau. O juk yra ir nepaprastai įdomių fantastinės literatūros kūrinių. prastieji dažniausiai todėl ir yra prasti, kad atkartoja jau girdėtus šampus, kuria pasaulius, kurie jau seniai sukurti, šimtą kartų aprašyti, ir šimtą kartų geriau. Kas galėtų atsakyti, kodėl taip jaudina J. R. R. Tolkieno trilogija? Ir ar ji būtų tokia paveiki, tokia galinga, jeigu ne kupina skausmo ir klajonių našlaitiška rašytojo vaikystė, jeigu ne profesoriška mokslininko patirtis, jeigu ne lingvistinės studijos (jis puikiai kalbėjo graikiškai, islandiškai, žavėjosi suomių ir valų kalbomis), o visa tai juk ir buvo empirinė jo patirtis. Galiausiai ar tie didingi Viduržemės mūšiai būtų taip aistringai ir įtikinamai aprašyti, jeigu rašytojas pats nebūtų dalyvavęs Pirmojo pasaulinio karo mūšiuose, kuriuose prarado keletą artimiausių draugų? Kitas pavyzdys – Kurtas Vonnegutas. Ko daugiau jo kūryboje – empirinės patirties ar vaizduotės? Kokį poveikį jam padarė Drezdeno bombardavimas ir ar būtų jo kūryba tokia pati be šios siaubingos patirties?

Manau, vaizduotė labai svarbi, tačiau labai svarbus ir patyrimas, išmanymas. Yra neįdomių, apgailėtinių grynosios vaizduotės kūrinių, bet yra ir daugybė nuobodžių, beveidžių, visiškai banalių knygų, kurias rašę autoriai naudojo tikrą medžiagą, tikrus empirinius potyrius. Tačiau, pavyzdžiui, ar būtų tapusi stipresnė 1962 metais išleista Aleksandro Solženicyno apysaka „Viena Ivano Denisovičiaus diena“, jeigu joje autorius būtų ėmęs fantazuoti, pasidavęs kokiam nors vaizduotės šėlsmui? Suprantama – ne. Ko daugiau – vaizduotės ar empirikos Andrejaus Platonovo kūrinyje „Duobė“, parašytame 1930 metais? Ar vaizduotė, ar patirtis sukūrė tuos pritrenkiančius vaizdus ir scenas: štai visi rausia didžiulę duobę, tik turtingesni negali, nes reikia rūpintis derlium, tad buožės susodinami ant plausto ir paleidžiami upe žemyn, tada arkliai susiburia į *kolchozą* ir, neturėdami daugiau ką ėsti, kiekvienas iš savo buvusių šeiminių namų stogo atsiplėšia po kuokštą šiaudų, susineša į miestelio aikštę ir tada visi kolektyviškai ėda. Paskui ateina žiema, visi arkliai dvesia tvartuose iš bado, pūsta ir pučiasi, o

kūnuose ima gamintis šiluma ir atsiranda daugybė ertmių, tose ertmėse prisiveisia musių, jos skrenda lauk iš gyvulių kūnų (kaip Vergilijaus aprašytosios bitės iš jaučių vidurių), tačiau, patekusios į aplink tvyrančią žiemą, gauna galą, ir musių tiek daug, kad aptemsta dangus, o žiema tampa juoda – sninga ne sniegu, bet musėmis, tad galiausiai tos milžiniškos duobės, kurią visi šio kūrinio veikėjai rausė didžiulio socialistinės kultūros rūmo pamatams, dugne palaidojama mažytė mergaitė, mirusi iš bado.

Beje, būtų visai teisinga paklausti, Herkau, ir Tavęs: ko daugiau, vaizduotės ar empirinės patirties, pavyzdžiui, romane „Lietuvis Vilniuje“? Tikriausiai atsakytum, mielas drauge, panašiai kaip aš, bandydamas dabar iš sunkaus klausimo išsisukti: reikia to ir kito. O kartais gal nereikia nei to, nei ano.

Man regis, kūriniai svarbiau ne tai, iš ko jis gema – iš vaizduotės ar iš empirikos. Svarbiausia, mano manymu, yra kalba. Jos jausmas. Sakinys. Ar autorius jį valdo, ar sugeba suvaldyti kalbą, ar sukuria ritmą, tekėjimą, ar pasirinktas kalbėjimo būdas, sakinių struktūra dera autoriaus pasirinktai temai, žodžiu, ar skamba, ar švyti kalba, ar jos haubicos muša į teisingus taikinius. Ir dar – kiekvienas literatūros kūrinys privalo turėti kad ir mažytę, bet paslaptį. Kitaip tai bus tik paprasčiausia žurnalistika.

Esi pavydėtinai plataus akiračio menininkas – poetas, rašytojas, dramaturgas, scenaristas, aktorius, režisierius... (Gal kažkurios Tavo veiklos srities nepaminėjau?) Kas Tave paskatino pasirinkti menininko kelią?

Mano vaikystė, kaip žinia, prabėgo nedideliame miestelyje, galima sakyti, kaime. Pas mus į mokyklą retkarčiais atvažiuodavo artistai – „Armonikos“ ansamblis, kokia nors dainininkė arba pianistė, kuri, grodama Chopiną išderintu pianinu, linksminosi dar ir tuo, kad kai kuriuos klavišus turėdavo ne tik paspausti, bet paskui dar ir ištraukti, nes jie įstrigdavo. Taip pat lankėsi aktoriai Algirdas Sabalys, Jonas Čepaitis, televizijos diktorius Vytautas Kybartas, vėliau ir Jonas Braškys, visi jie skaitė arba eilėraščius, arba humoreskas. Tai bene ir visi menininkai, kuriuos tada galėjau pamatyti, be Vilniuje matytų kažkokio miuzikholo artisčių ir cirko meškų.

Televizorius tuo metu, anot *multiko* „Mažylis ir Karlsonas, kuris gyvena ant stogo“ personažės Freken Bok, rodė kažkokių sukčius, o meno mažai, bet aš daug skaičiau, o knygoje tai van Goghas, tai Gauguinas vis badaudavo ir patirdavo neteisybę. Tačiau kūrė – vien tik šedevrus, o ta kančia buvo tauri.

Taip knygos ir visa kita patirtis sukūrė mano vaikiškoje galvoje tokį menininkopusdievio vaizdinį. Tai traukė, tačiau baugu buvo net pagalvoti, kad pats galėtum tapti vienu iš tų meškų ar gogenų.

Man pasisekė, nes turėjau puikius mokytojus. daug skaičiau, o paskui ėmiau ir rašinėti. Šviesaus atminimo Videniškių vidurinės mokyklos direktorius Antanas Marcinkevičius, dėstęs lietuvių kalbą ir literatūrą, pirmasis paskatino rimčiau užsiimti rašymu. Jo dėka mano eilėraščiai pirmą kartą atsidūrė spaudoje – Molėtų rajono laikraščio „Pirmyn“ kūrybos puslapyje. Buvau gal šeštokas, bet vietoj džiaugsmo pajutau didelę nuoskaudą: mano tekstai pirmą kartą patyrė taisymus. Dabar suprantu, kad mielas direktorius Antanas tiesiog pataisė ritmikos, rimo ir kirčio riktus, tačiau

tada tai buvo baisus smūgis. Verkiau užsidaręs ir įsikandęs pagalvę. Nuotaiką kiek pakėlė tai, jog už savo kad ir redaguotą kūrybą gavau pirmąjį honorarą – tris rublius. Nusprendžiau tapti rašytoju, nes moka – gerai.

Atmetus juokus, reikia pasakyti, kad Antanas Marcinkevičius, o vėliau kitas puikus pedagogas, vyresniųjų klasių lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas Valentinas Stundys mane visaip stūmė, skatino rašyti, labai palaikė. Deja, vėliau, kai per žioplumą neišstojau į universitetą ir tam, kad dar ištempčiau metus nepaimtas į sovietų kariuomenę, atsidūriau 21-ojoje Vilniaus PTM, rūpėjo kiti, labiau pankiški dalykai, o paskui, kai nuo visų panašių mokyklų SSSR gynybos ministro įsakymu buvo nuimta vadinamoji *bronia* ir susrėbė į Kazachstaną, tada, žinoma, rašyt jau nebegalėjau. O grįžęs namo jaučiausi dvasiškai išsekęs, beveik nebepajėgiau suvokti nieko abstraktaus – sėdėjau, skaitydamas Sezemano „Estetiką“, ir baisėjausi, kad nieko nesuprantu.

Vis dėlto paskui, dirbdamas tekintoju ir šaltkalviu, stovėdamas prie staklių ir droždamas *balvankę*, o paskui gerdamas šiltą degtinę su šeštą kategoriją turinčiu kolega, kuri visi vadinome *diadia Vania*, staiga aiškiai pradėjau matyti, kaip degraduojau, kaip skęstu, o man virš galvos susiskliaudžia maurai. Tuo metu jau ir knygų negalėjau skaityti – buvo užvaldęs beveik fizinis, apčiuopiamas jausmas, kad visos šios knygos, visi šopenai ir gogenai – ne man, kad tai kažkur toli ir beprasmiška.

Ačiū Dievui, paskutinę akimirką sugebėjau išsokti iš to povandeninio laivo ir atsidūriau Muzikos ir teatro akademijoje, tuometėje Valstybinėje konservatorijoje. Nors atmosfera bendrosiose paskaitose nuo 21-osios PTM skyrėsi menkai, užtat specialybės dalykus dėstė Dalia Tamulevičiūtė ir Jonas Kavaliauskas, kalbos kultūrą – Vytautas Vitkauskas, meno istoriją – Mariana Malcienė, filosofijos istoriją – Stasys Juknevičius. Be šių puikių žmonių, suprantama, buvo kurso draugai – šaunūs ir laisvi žmonės. Pavyzdžiui, Saulius Mykolaitis ar Andrius Bialobžeskis, kuris supažindino su savo muzikantais tėvais ir močiute Kazimiera Kymantaite. Bendravimas su šiais žmonėmis atvėrė laisvę, kurią buvau užspaudęs kažkur giliai savy. Staiga aiškiai ėmiau suvokti – norint būti menininku, nereikia, kad tave palaimintų kokios nors institucijos ar *komsomolo* šunsnukiai. Paskui susipažinome su bendramokslio Rido Žirgulio tėvu, skulptoriumi Stasiu Žirguliu, kuris savo iniciatyva ruošė mus meno istorijos egzaminams, skaitė paskaitas savo namuose Kaune, pasakodamas ir apie savo kūrybą, jos principus, apie tai, ką man, ištrūkusiam iš ankstesnio liūno, norėjosi klausytis ir gerti į save kaip kokią girą.

Paskui jau viskas ėjosi natūraliai ir sklandžiai: dar būdamas antrakursis išspausdinau pirmuosius savo eilėraščius, susipažinau su Valdu Kukuliu, kuris savo ruožtu supažindino su Vladu Šimkumi, Jonu Strielkūnu, Kaziu Jonušu... Prasidėjo Poezijos pavasariai... Taip ir atsidūriau dabartinėje situacijoje. Jeigu sakai, kad esu menininkas – tikiu. Tik labai nesinorėtų, kad pasirodytų, jog iš tikrųjų esu paprasčiausia cirko meška.

Kiekvieną rašytoją skirtingais gyvenimo laikotarpiais sužavi vis kiti autoriai, knygos, stiliai ar judėjimai. Kas Tau anuomet rodėsi svarbūs ir ką šiandien galėtum pavadinti savo autoritetais?

Poeziją pradėjau skaityti nuo Marcelijaus Martinaičio, jo knygą „Vainikas“ mokėjau kone atmintinai, paskui 1982 metais mokyklos bibliotekoje radau Vytauto P. Bložės knygą „Sena laužavietė“, kuri mane tiesiog užbūrė. Labai ilgai skaičiau tik šiuos du poetus, niekaip nesurasdamas, o gal ir nelabai ieškodamas raktų kitų kūrybai. Vis dėlto Sigito Gedos „Žydinti slyva Snaigyno ežere“, pasakykim žargonu, pramušė tą užtvanką: ėmiau skaityti Gedą, Juditą Vaičiūnaite, Vytautą Skripką, Gintarą Patacką, Antaną A. Jonyną ir kitus, na, o Jono Strielkūno poezijos rinktinė tiesiogine prasme padėjo nepasiusti sovietinės kariuomenės marmalynėje.

Dabar gi didžiausi autoritetai yra „Vilniaus kailiai“ (visi – ir prozininkai, ir poetai).

O apie kitus prozininkus nekalbėsiu, nes jeigu paminėsiu Salingerį, tai išsižeis Faulkneris...

Rašai poeziją, apsakymus, pjeses, kino filmų scenarijus... Kuri sritis Tau artimiausia? Paklausių plačiau: kas Tu šiandien esi?..

Atsakysiu kiek kitaip – kas aš šiandien nesu. Šiandien aš nesu aktorius. Tai nereikia, kad niekada nevaidinsiu. Tiesiog instituciškai esu nebesusaistytas: ačiū Dievui, pagaliau išėjau iš Nacionalinio dramos teatro, kur buvau etatinis darbuotojas, vaidinau spektakliuose, repetavau ir panašiai. man tai pradėjo trukdyti. Trukdė tas fabrikinis įreminimas, juo labiau kad ir į žmones dabar imta žiūrėti panašiai kaip fabrike. Aktorius dažnai būna ne menininkas, o tik atlikėjas, amatininkas, tokia jau jo profesijos specifika, tačiau vis tiek jis *nori* būti menininkas, turi visokių idėjų, kūrybinių fantazijų, bet jam sako: eik, atlik tą savo darbą, nesikišk į mūsų didžiąją meno politiką, nestovėk, kaip sakoma, vidury meno greitkelio, netrukdyk pateptųjų ir pusdievių eismo. Bet čia tik šnekos, o ir pateptieji nelabai pusdieviai, ir greitis nelabai koks, o ir visa institucija dabar tik toks kišeninis fabrikėlis, gal žvakių ar kanopų virimo gamyklėlė, gal vilnos karšykla, toks privatus versliukas. Na, jei nereikia manęs tame versliuke, tai ir nereikia, man nuo to tik geriau.

Žinoma, vaidinti aš vaidinsiu, bet džiaugiuosi žinodamas, kad vaidinsiu tada ir tik tada, kai pats norėsiu, kai, pavyzdžiui, sutaps mano ir kieno nors kito požiūris į pasaulį. Arba į teatrą. Arba į šiaip ką nors.

Naujausioje savo knygoje - „Mano vardas - Marytė“ - palietei menkai Lietuvoje žinomą „vilko vaikų“ temą. Papasakok apie šio romano atsiradimo aplinkybes.

Na, apie knygos pasirodymo aplinkybes nemažai pasakojau šio romano pristatymuose, be to, apie tai rašau ir pačioje knygoje išspausdintame autoriaus pabaigos žodyje, todėl dabar gal tik dar kartą norėčiau padėkoti visiems man pagelbėjusiems, talkinusiems, kad kūrinys atsirastų.

Vis dėlto galiu pasakyti, kad kai pirmą kartą susidūriau su šia skaudžia tematika ir išgirdau, perskaičiau pirmuosius „vilko vaikų“ liudijimus, atsitiko kažkas keista: tema ėmė tarytum persekioti. Supratau, kad būtina turėti kažką padaryti: sukurti, parašyti, kalbėti, pasakoti apie tai. Ir buvo labai svarbu atrasti tinkamą pasakojimo būdą, nes medžiagos labai daug, norėjosi, kad gana plačiai atsivertų laikotarpis, pokario Rytprūsių realijos, tos žemės kolonizacija, Lietuvos žmonių padėtis, žodžiu, kontekstas. Kartu maniau, jog būtina, kad knyga remtųsi viena išbaigta istorija, turėtų aiškų

siužetą, nepavirstų faktų ir įvykių kratiniu, o skaitytojas nepaskęstų medžiagos masėje. Kadangi tų vaikų ir jų šeimų istorijose daug žiaurumo, kartais ir melodramatizmo, norėjau išvengti kraštutinumų: vien žiaurumų ir siaubo aprašymo arba sentimentalus ašarojimo. Todėl pasirinkau pasakojimo būdą, kai istorija dėliojama iš fragmentų. Tapo labai svarbūs nutylėjimai, kai kur naudojau net grafinį teksto suskaidymą – koks dažniau naudojamas poezijoje. Iš tikrųjų viename rašymo etape rimtai svarsčiau: gal dar arčiau pasukti prie verlibro, rašyti tiesiog gana ilgą, verlibru paremtą poemą. Vis dėlto to sumanymo atsisakiau, nors jo elementų knygoje liko. Ieškojau trūkčiojančios ritmikos, tarsi kalbėtų kūkčiojantis vaikas, kai kur ją keičiau mano įsivaizduojama raudos ritmika, tai taip pat – iš poezijos konteksto ateinantys dalykai. Žinoma, fragmentiškas įvykių dėliojimas yra artimas scenarijui, juo labiau kad nuo scenarijaus viskas ir prasidėjo, tačiau tai yra visai kitas kūrinys. Beje, nesupratau, kodėl recenzentas ir mano bičiulis Rimvydas Stankevičius priekaištavo, kad šioje knygoje pernelyg daug scenarijaus ir sausumo. Sausumas kai kur atsirado todėl, kad nesinorėjo skaitytojo gaudinti, todėl buvo rašoma telegrafiniais lakoniškais sakiniais, o tai padėjo vystyti ir pasakojamų įvykių tempą, kad įtrauktų skaitytoją, gintų jį knygos puslapiams. Dar viena priežastis rašyti trumpais sakiniais – galvojau apie jaunus skaitytojus, paauglius, kuriems norėjau aiškiai ir tuo pat metu nenuobodžiai papasakoti tai, ką jaučiau būtina papasakoti. Na, o priekaištauti dėl kūrinio scenarijinio pobūdžio, manau, apskritai kvaila, nes tai tik formos, kurią sąmoningai pasirinkau, reikalas. Forma pati savaime negali būti nei bloga, nei gera, todėl tokių priekaištų nepriimu ir nesuprantu.

Man buvo svarbu parašyti knygą apie tikėjimą, apie tai, kaip Dievas veda ir neapleidžia jokiose situacijose. Šiuo požiūriu, knyga yra religinė. Manau, kad vokiečiams ji gali pasirodyti net pernelyg katalikiška, tačiau ką padarysi – knygą rašė katalikiškos šalies rašytojas.

Keista, tačiau net ir po to, kai knyga pasirodė, jos tema vis dar sugrįžta toliau persekiodama mane, nors, kita vertus, galbūt galima tai priimti kaip savotišką visos su knyga susijusios istorijos epilogą. Turiu omeny štai ką: Molėtų viešojoje bibliotekoje pristatant knygą dalyvavo ir mano krikšto mama Janina Šlepikienė. Nors aplink mus Šlepikų pavardė gana paplitusi, tačiau artimų giminių turime nedaug – turiu tik brolių bei seserį, na, ir du pusbrolius, tetos Janinos sūnus – Valentimą ir Aleksandrą Šlepikus. Ir štai, kai Molėtuose padovanojau tetai knygą ir paprašiau kitas dvi perduoti pusbrolių šeimoms, teta Janė paklausė: „o tu žinai, kad Bronytės tėtis taip pat buvo „vilko vaikas?“ Teta kalbėjo apie vyresniojo pusbrolio Aleksandro žmoną Bronę, kurią visi mylime, ir aš, suprantama, žinojau, kad jos šviesaus atminimo tėtis buvo vokiečių, tačiau nė neįtariau, kad jis – taip pat „vilkiukas“. Ji, vienuolikmetį, pasirodo, surado pasislėpusį šieno kupetoje. Pats nė nepagalvojau apie tai, nes viskas atsitiko Kupiškio rajone – gana toli nuo Rytprūsių.

Paskui Bronė sakė, kad negali skaityti mano knygos, nes vos tik pradeda, tuoj verkia. „Tu parašei apie mano tėvą – ko aš pati nežinojau.“ Man tai labai svarbus įvertinimas. Šia knygą norėjau pasakyti tik viena – karas yra beprotybė.

Kodėl žmonės rašo? Ar sau, sėsdamas prie kompiuterio, neužduodi klausimo - vardan ko visa tai?..

Žmonės, matyt, rašo dėl skirtingų priežasčių: vieni – kad užsidirbtų, kiti – kad paskleistų savo idėjas, treči – dėl garbės, ketvirti – paprasčiausiai dėl malonumo rašyti. Priežastys pačios įvairiausios, kartais gal net tokios, kokių mes negalime įsivaizduoti – juk galima ir keršyti rašant, ir prisipažinti meilėje, ir iš savigailos ar narcisizmo išsilieti, taip sakant, balto popieriaus klane. manau, pagrindinis akstinas rašyti yra tas pats, dėl kurio užsiimame bet kuria kita veikla, – pasaulis kuriasi, mes stovime vidury šio kūrybos proceso ir patys į jį įsitraukiame, norime tapti jo dalimi. Tai pakankamai svarbi priežastis.

Kaip įsivaizduoji lietuvių literatūros ateitį? Ar neapninka beprasmybės jausmas regint milijonus knygų, kurios, beje, kaip ir visa kita, kada nors virs dulkėmis?

Manęs negąsdina knygų kalnai, mėgstu knygas, man gera ten, kur daug knygų. Aš skaitau (ar bent jau stengiuosi skaityti) kiekvieną dieną, o jeigu neturiu galimybės paskaityti, ta diena tampa šiek tiek beskonė, tuštoka, joje kažko trūksta. Skaitau savo malonumui, taip pat ir mokausi iš man įdomių autorių. Pati populiariausia knyga nebūtinai būna įdomi, visada traukia skaityti draugų, pažįstamų, žmonių, su kuriais bendrauji, knygas. Vis atsiranda padovanotų knygų, kurias priimdamas jau savaime įsipareigoji perskaityti, nenukišti kur nors į šeštą lentyną iš kairės. Visada skaitau ateinančiųjų, jaunų autorių knygas ir publikacijas, tik gal ne taip, kaip Valdas Kukulius, kuris studijavo turbūt absoliučiai visą lietuvių literatūrą, paskui jau iš tų jaunųjų kūrybos atsirenki, supranti, kad vienas tau įdomesnis nei kitas, tačiau bent jau dvi pirmąsias knygas perskaitau būtinai, na, o jeigu tos knygos atrodo įdomios, tada jau seku visą tolesnę to autoriaus kūrybą.

Be to, nemažai skaitau (šiuo metu gal reiktų sakyti – skaičiau) naujosios mūsų literatūros ir dėl savo darbo specifikos, nes gana ilgai buvau (ir gal dar būsiu) „Literatūros ir meno“ originaliosios literatūros ir vertimų skyriaus redaktorius. Daugelį šiandienos autorių pažįstu ir iš jų moksleiviškų metų: kartu su Jonu Liniausku, Valdu Kukuliu, Agne Žagrakalyte, Algimantu Zurba ir kitais keletą metų dalyvavau respublikinio jaunųjų literatų konkurso komisijos veikloje. Todėl esu susidaręs, manau, gana išsamų mūsų literatūrinio vyksmo vaizdą. Ir jis tikrai yra neblogas.

Labai liūdna, kai išeina anapilin talentingieji mūsų rašytojai. Taip atsitiko, kad pastaraisiais metais ta pjovėjėlė pasidarbavo iš peties. Atsivėrė tikrai nemenkos žaizdos, tačiau literatūra yra gajus žvėris ir, nepaisant to, kad niekas nepakeis unikalių mus palikusiujų balsų, nors mes, juos pažinoję, šių rašytojų visada ilgėsime, jausim netekties šaltį bei tuštumą, tačiau vis dėlto viskas juda į priekį, į išėjusių vietą stoja nauji talentingi žmonės. Literatūra kaip ryklis – išlūžo dantis, bet jo vietoj tuoj išdygs net keli nauji.

Į kurį klausimą, pragyvenęs keturiasdešimt šešerius metus, šiandien žinai teisingą, Tavo manymu, atsakymą?

Matyt, dar kol kas nesubrendau ir tokio klausimo, į kurį atsakyčiau nedvejodamas, dar nežinau. Aš suprantu, kad už horizonto pasaulis dar nesibaigia. Suvokiu, kad senstu, ir jau patikėjau, kad kada nors mirsiu. Tačiau tai nėra jokie atsakymai į klausimus, tai tik patirtis. Dar žinau, kad nors kūryba yra vienatvė, tam, kad ta vienatvė tavyje galingiau

skleistūsi, reikia kuo dažniau susitikti su draugais. Nes tos akimirkos - vis trumpesnės.